

Limba și literatura română
Ghid complet
pentru Evaluarea Națională
- clasa a VIII-a -

NOȚIUNI DE TEORIE

Lectură	3
Redactare	18
Comunicare orală	29
Elemente de construcție a comunicării	38
Interculturalitate	83

FIȘE DE LUCRU

• LECTURA

Tipuri de texte

Textul narativ (epic)	88
Textul liric	89
Textul dramatic	90

Moduri de expunere

Narațiune	91
Descriere de tip portret	92
Descriere de tip tablou	93
Dialogul	94

Tipare textuale de structurare a ideilor

• Texte literare

Textul literar în proză	95
Textul literar în versuri	96

• Texte nonliterare

Textul narativ nonliterar	97
Textul descriptiv nonliterar	98
Textul explicativ	99
Textul multimodal	100
Textul dialogat	101
Textul argumentativ/de opinie	102

• REDACTARE

Planul de idei	103
Rezumatul	104
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	105
Textul narativ	106
Textul descriptiv (tablou și portret)	107
Textul narativ-descriptiv cu secvență dialogată	108
Textul dialogat	109
Caracterizarea personajului	110
Scrisoare. Cerere. E-mail	111
Jurnalul	112

• COMUNICARE ORALĂ

Noțiuni de comunicare orală	113
-----------------------------------	-----

• ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

Ortoepie și ortografie	114
Vocabular	115
• Morfologia	
Verbul	116
Substantivul	117
Pronumele și adjectivul pronominal	118
Adjectivul	119
Numeralul	120
Adverbul	121
Prepoziția	122
Conjuncția	123
Interjecția	124

• Sintaxa

Predicatul	125
Realizarea propozițională a numelui predicativ	126
Subiectul	127
Realizarea propozițională a subiectului	128
Atributul	129
Atributiva	130
Complementul direct	131
Completiva directă	132
Complementul indirect	133
Completiva indirectă	134
Complementul prepozițional	135
Completiva prepozițională	136
Circumstanțialul de loc	137
Circumstanțiala de loc	138
Circumstanțialul de timp	139
Circumstanțiala de timp	140
Circumstanțialul de mod	141
Circumstanțiala de mod	142
Circumstanțialul de cauză	143
Circumstanțiala de cauză	144
Circumstanțialul de scop	145
Circumstanțiala de scop	146

• INTERCULTURALITATE

Noțiuni de interculturalitate	147
-------------------------------------	-----

• TESTE

148

Noțiuni de teorie

Lectură. Redactare. Comunicare orală.
Elemente de construcție a comunicării.
Interculturalitate

Lectură

TEXTUL LITERAR

Textul literar este produsul imaginației unui scriitor, având drept scop sensibilizarea cititorului. El aparține literaturii și creează o lume imaginară, bazată pe emoție.

Trăsături:

- autorul prezintă propria viziune asupra unei realități pe care o filtrează prin prisma sensibilității sale;
- autorul creează un univers ficțional care se remarcă prin originalitate;
- textul literar transmite emoții, trăiri, sentimente, idei, gânduri, atitudini;
- textul literar emoționează/ sensibilizează cititorul;
- universul imaginar este susținut de limbajul expresiv, care se bazează pe utilizarea unor alăturări inedite de cuvinte (figuri de stil, imagini artistice);
- textul literar este redactat în versuri sau în proză.

TEMĂ	domeniul, ideea, atitudinea în jurul căruia/ căreia se organizează textul literar (de exemplu: <i>natura, copilăria, iubirea, istoria</i>). Tema unui text literar se poate stabili în funcție de câmpul lexical predominant sau de sentimentul/ ideea centrală a textului.
CUVÂNT-CHEIE/ MOTIV LITERAR	termenul reluat sau subliniat cu insistență care contribuie la construirea mesajului unei opere literare.

I. TEXTUL LITERAR NARATIV (EPIC)

TEXTUL EPIC	- este textul literar în care viziunea unui autor asupra temei abordate este prezentată prin intermediul naratorului, personajelor, acțiunii.
TRĂSĂTURI	<ul style="list-style-type: none"> - transmite, în mod indirect, sentimente, emoții, gânduri, atitudini, prin intermediul unei instanțe/ ipostaze/ „voci” narrative (narator). - în funcție de gradul de implicare a naratorului în text, perspectiva narativă poate fi subiectivă sau obiectivă. - are acțiune fixată în timp și spațiu (prin coordonate spațio-temporale). - Acțiunea poate fi relatată pe momentele subiectului.

TRĂSĂTURI

- **Personajul** este o instanță narativă care ia parte la acțiune.
- **Conflictul** se bazează pe idei, concepții contradictorii ale personajelor.
- Modurile de expunere prezente în textul epic sunt **narațiunea, descrierea, dialogul, monologul.**
- **Limbajul** textual se poate remarca prin **expresivitate.**

IDEE

informația esențială cuprinsă într-un fragment de text.

PRINCIPALĂ

IDEE

informația detaliată care constituie o dezvoltare a ideii principale.

SECUNDARĂ

PLANUL

ideile principale, înălțuite în ordinea apariției lor în text.

SIMPLU DE

IDEEI

PLANUL

ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, înălțuite în ordinea apariției lor în text.

DEZVOLTAT

DE IDEE

NARATOR/

POVESTITOR

instanța care relatează întâmplarea.

Clasificare:

a) narator obiectiv (neimplicat în acțiune);

b) narator subiectiv (implicat în acțiune, ca martor sau ca personaj).

REPERE DE

SPAȚIU ȘI

TIMP

cuvinte/structuri care plasează exact acțiunea într-un anumit loc și într-un anumit moment.

ACȚIUNE

înălțuirea întâmplărilor realizate de personaje, relatate de narator, fixate în timp și spațiu.

Momentele acțiunii/ subiectului:

1. **expozițiunea** – circumscrie locul, indică timpul și unele dintre personaje (situația inițială);
2. **intriga** – momentul care provoacă un conflict (cauza acțiunii);
3. **desfășurarea acțiunii** – succesiunea întâmplărilor declanșate de intrigă;
4. **punctul culminant** – momentul de maximă intensitate (situația dificilă);
5. **deznodământul** – surprinde rezolvarea conflictului (situația finală).

PERSONAJE

- ființe imaginare care participă la întâmplările din text

Personajele pot avea:

- trăsături fizice (referiri la aspectul exterior, vestimentație, statură etc.)
- trăsături morale (calități și defecte)

În funcție de gradul de implicare în acțiune, ele pot fi:

- **principale** (aflate în centrul acțiunii, participând la toate momentele subiectului);
- **secundare** (ajută la conturarea acțiunii și se raportează la personajele principale);
- **episodice** (își fac apariția de obicei într-un singur episod al acțiunii).

În funcție de felul în care sunt construite, ele sunt:

- **individuale;**
- **colective.**

În funcție de semnificația morală a comportamentului lor, ele sunt:

- **pozitive;**
- **negative.**

PERSPECTIVĂ NARATIVĂ

- a) perspectivă **obiectivă** (narator obiectiv, narațiune realizată la persoana a III-a);
- b) perspectivă **subiectivă** (narator subiectiv, narațiune realizată la persoana I).

1) MODURI DE EXPUNERE	DEFINIȚIE	TRĂSĂTURI
a) NARAȚIUNEA	- modul de expunere prin care naratorul relatează întâmplări la care iau parte personaje.	- prezența naratorului (obiectiv sau subiectiv); - utilizarea preponderentă a verbului; - localizarea întâmplării în timp și spațiu (repere spațio-temporale); - succesiunea logică și cronologică a întâmplărilor; - prezența personajelor, care participă la acțiune.

EXEMPLU :

Abia fură gătiți, până ce sosi și împăratul și năvăli cu ceata cea strălucită asupra crâșmei. Împăratul, feciorul cel de împărat și voinicii cei mândri se coborâră toți cu toții de pe cai, ziseră „bună ziua” și băură vin de cea bun... După ce și-au băut vinul și și-au zis vorbele, încălecară apoi și se duseră încă mai repede decât cum au fost venit... De Florița... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit. Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie: cum că vinul nu e ca lauda, cum că crâșmărița nu e ca vestea... (Ioan Slavici, *Florița din Codru*)

Trăsături :

- Textul are narator obiectiv (narațiune la persoana a III-a).
- Este frecvent verbul (*sosi, năvăli, băură, încălecară* etc.).
- Sunt prezente repere spațio-temporale (*până ce sosi și împăratul, crâșmă*).
- Prezintă evenimente la care iau parte personaje (împăratul, feciorul de împărat, voinicii, Florița).

<p>b) DESCRIEREA</p>	<p>- modul de expunere prin care se prezintă detaliile semnificative ale unui tablou de natură, unor fenomene specifice anumitor anotimpuri, diverselor obiecte, unor chipuri umane sau ale unor personaje.</p>	<p>- este de două feluri: 1) descriere de tip tablou; 2) descriere de tip portret. - evidențiază detalii semnificative prin care se transmit sentimente față de aspectul surprins; - se bazează pe utilizarea frecventă a grupului nominal (substantiv - obiectul descrierii, adjectiv - trăsătura obiectului); - sunt întrebuițate elemente de expresivitate: 1) figuri de stil, dintre care se remarcă prezența epitetului; 2) imagini artistice. - timpurile verbale specifice sunt, în general, prezentul și imperfectul.</p>
----------------------	---	---

EXEMPLU : *Matilda văzu că înaintea lor se întindea o cărăruie de pământ, care ducea spre o căsuță minusculă, de cărămidă. Era o casă așa de mică, încât mai degrabă părea făcută pentru păpuși decât pentru oameni. Cărămizile din care fusese construită erau acum vechi, decolorate și aproape sfărâmicioase. A avea un acoperiș cenușiu de tablă și un horn mic, iar în partea din față se vedeau două ferestreuci.*

(Roald Dahl, *Matilda*)

Trăsături :

- Textul descriptiv prezintă imaginea unei case.
- Este utilizat grupul nominal (*o cărăruie de pământ, o căsuță minusculă, de cărămidă, Cărămizile... vechi, decolorate și aproape sfărâmicioase, un acoperiș cenușiu de tablă, un horn mic*).
- Descrierea emoționează prin frumusețea obiectului descris, amintindu-i cititorului de copilărie.
- Elementele de expresivitate sunt figurile de stil (epitetul, enumerația), imagini vizuale (*se vedeau două ferestreuci*).
- Timpul verbal frecvent este imperfectul (*se întindea, ducea, avea etc.*).

<p>c) DIALOGUL</p>	<p>- modul de expunere prin care se redă schimbul de replici dintre personaje.</p>	<p>- sunt utilizate mărci ale adresării directe (exclamații, interogații, imperative, vocative, interjecții, persoana a II-a a pronumelor/ verbelor); - replicile personajelor sunt marcate prin semne de punctuație specifice (linia de dialog, semnul întrebării, semnul exclamării); - sunt folosite verbe declarative (<i>a zice, a spune, a întreba, a răspunde etc.</i>).</p>
--------------------	--	---

Fișă de lucru 1

LECTURĂ

Tipuri de texte

Textul narativ (epic)

Duminică, văzând că iar n-am pâine, am coborât la magazinul Angst din apropiere. Era o vreme splendidă, neobișnuită pentru luna ianuarie. Ca mulți dintre semenii mei, am și eu, probabil, în trup, o mulțime de celule cu amintiri vegetale, care mă fac să „râd la soare” și să fiu veselă odată cu „vremea cea bună”. De data aceasta, totuși, meteosensibilitatea mea nu funcționa normal. Am intrat în magazin cu un soi de neliniște pe care n-am stat s-o analizez, am cumpărat pâine, am ieșit din magazin cu un aer posac, deși nu mă certasem cu nimeni, și a trebuit să constat evidența: eram de-a dreptul supărată, supărată rău. M-am oprit brusc în mijlocul drumului, ca Socrate când trebuia să se gândească la adevărurile lumii, și m-am întrebat ce se întâmplă. N-a trebuit să stau locului o zi întreagă, ca filozoful, ca să rezolv problema, căci mi-am dat seama imediat de ce mă purtam ca un om profund ofensat. Fiindcă în cele două săptămâni de când începuse anul, era a doua oară când mi se furase preșul din fața ușii. Într-adevăr, la ieșire am constatat lipsa celui de-al doilea preș, dar sentimentul de rău s-a cristalizat abia apoi...

Am studiat intrările de la celelalte apartamente din bloc. Jumătate n-aveau în față nici un fel de preș, mi-au amintit de roțile de automobil fără apărătoare, iar jumătate erau împodobite cu un soi de cârpe jechoase, una mai neplăcută la vedere decât alta. La ce bun să te ștergi pe ceva mai murdar decât pantofii? Mi-au venit în cap câteva soluții ca să rezolv această primă problemă socială de care mă izbeam în 2004. Cea dintâi, cum se și cuvine, literară, era să lipesc pe ușă, jos, blestemele lui Arghezi pentru cel care ar mai atenta la preșul meu. Celelalte: să-i pun o alarmă, ca la mașinile scumpe; să-l lipesc cu Super Glue; să scriu pe dos Hoțule!

(Ioana Pârvulescu, *Preșul*)

1. Naratorul textului dat apare în ipostază ..., deoarece
2. Întâmplarea prezentată se desfășoară în luna ..., iar spațiul acțiunii este
3. Prezintă una dintre soluțiile la care se gândește personajul pentru a rezolva problema.
4. Consider că supărarea personajului este/nu este justificată deoarece
5. Într-un text de minim 100 de cuvinte, demonstrează că textul dat este unul narativ.

Textul liric

*Azi am văzut, înfiripată, ființa ploii mlădioase:
Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătase.*

*Purta pe umeri mii de lanțuri subțiri, până la brâu,
Dar le zvârlea pe rând, în treacăt, pe apa turbure din râu.*

*Și de inele fără număr îi erau mâinile-ncărcate,
Și le scotea, pe fiecare, și le zvârlea pe lac, pe toate.*

*Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!
Și răsturna cu poala rochii, pe brazdă, proaspetele flori...*

*Și-n toate inimile noastre, pe rând, trecând ca un paharnic,
Turna ca-n cupe fără număr, dintr-însul, plânsul cel zadarnic.*

(Alice Călugăru, *Ploaia*)

1. Prezintă un sentiment/o emoție pe care o transmite poetul în textul dat.
2. Imaginea ploii este sugerată:
 - de epitetul ...
 - de metafora ...
 - de personificarea ...
 - de comparația ...
3. Rescrie din text o imagine vizuală și una auditivă.
4. Precizează rima și măsura poeziei.
5. Explică, în minimum 50 de cuvinte, sensul sintagmei „Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!” din cea de a patra strofă.
6. Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, relația dintre sentimentele transmise și elementele cadrului natural.
7. Într-un text de minimum 100 de cuvinte, demonstrează că textul-suport este unul liric.

Textul dramatic

ACTUL I

Teatrul reprezintă o odaie mobilată după moda veche în provincie: un pat lung, în stânga, cu perine la perete, și mai în fiind o sobă; ușă în fund; altă ușă în stânga, care dă în odaia pitarului Damian; o a treia ușă în dreapta, care duce în sala de mâncare, și o fereastră alături.

SCENA I

DAMIAN (intrând în fund): Să dai degrabă curcanii la bucătărie, să-i puie-n frigare... și să spui lui Gheorghe bucătarul ca să mi-i rumenească frumos, că i-oi da bacșiș bun... (Venind în scenă.) Ah!... ziua de astăzi este cea mai norocită pentru mine!... Astăzi vine Iorgu de la Sadagura, unde l-am trimis să-nvețe carte!... De doi ani nu l-am văzut, și când gândesc că poate peste-un ceas am să-l strâng în brațe... parcă-mi furnică ceva prin inimă... ochii mi se păinjenesc... și-mi vine sughiț... (Cu dragoste și ștergându-și ochii.) ...

SCENA II

DAMIAN, IFTIMI

IFTIMI (intrând cu sfială pe ușa din fund): Cucoane Enachi... cucoane Enachi...

DAMIAN: Ce este, prostule?

IFTIMI: Cucoane!... am dat curcanii la bucătărie...

DAMIAN: Ș-ai spus bucătarului să-i rumenească bine?

IFTIMI: Ba nu...

DAMIAN: Ce fel, ba nu?

IFTIMI: D-apoi... n-are cu ce să-i rumenească.

(Vasile Alecsandri, Iorgu de la Sadagura)

1. Precizează două moduri de expunere utilizate în fragmentul dat și susține alegerea cu exemple din text.
2. Numește două mărci ale adresării directe, prezente în fragment.
3. Indică, în 40-70 de cuvinte, rolul didascaliei în textul dramatic.
4. Numește o trăsătură de caracter a lui Iftimi, așa cum reiese din replicile sale.
5. Prezintă, într-un enunț, conflictul dramatic surprins în fragmentul dat.
6. Într-un text de minimum 100 de cuvinte, demonstrează că textul-suport este unul dramatic.

Moduri de expunere

Narațiunea

Mâine se deschid școlile. Nu cred să fi așteptat cineva ziua asta ca mine. Noaptea, care trebuie să-i facă loc pe pământ, rămâne albă. Nu pot să închid ochii. Un frământ, o nerăbdare ciudată îmi fură somnul. Când zorile surâd la ferestre, sar din așternut și primul meu gând e să aflu cât e ceasul. Pendula, draga mea prietenă, mi l-a ghicit. Bate patru lovituri sonore, prelungi, care răsună prin toată ființa mea. Peste o oră plec cu tata la Craiova.

Toți ai casei s-au trezit. În sufragerie, ceaiul mă așteaptă fierbinte, îl sorb în grabă. Mama, care îmi pregătește de trei zile bagajele, tot mai găsește câte ceva de pus. E îngrijorată și tristă, de parcă m-aș duce la război. Îmi dă mereu sfaturi cum să mă păzesc de răceală, de colegi răi și de altele.

Vine și tata. Mama îi spune:

— Stroe, trebuie neapărat să vorbești cu directorul să-l supravegheze îndeaproape.

Tata încuviințează tăcut. Pare cam plictisit de atâtea stăruințe, îl cunoaște pe directorul liceului, au fost colegi de facultate. Asta nu-i rău deloc.

Cobor în curtea casei. Afară e răcoare și umed. Simt un fior de gheață prin șira spinării. Încă nu s-a crăpat de ziuă. Văzduhul e o umbră deasă care topește zărilor. Dealul din spatele casei arată ca o matahală apocaliptică, gata să se năpustească asupra mea...

(Mihail Drumeș, *Elevul Dima dintr-a șaptea*)

1. Transcrie un reper de timp și unul de spațiu din textul dat.
2. Numește tipul de narator prezent în textul-suport și justifică alegerea.
3. Formulează două idei principale/secundare din textul dat.
4. Precizează, într-un enunț, un motiv pentru care mama este îngrijorată.
5. Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, sentimentul pe care îl ai tu la începutul anului școlar.
6. Într-un text de minimum 100 de cuvinte, demonstrează că modul de expunere predominant utilizat în textul-suport este narațiunea.